
**İLÂHİYAT FAKÜLTELERİ
TEFSİR ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI
VII. EŞGÜDÜM TOPLANTISI
11–13 Haziran 2010 Konya**

Yusuf ALEMDAR

Yrd. Doç. Dr., Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi
quranic_reciter@hotmail.com

Geleneksel olarak her yıl düzenlenen Tefsir akademisyenleri toplantılarının yedincisi, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin ev sahipliğinde 11–13 Haziran 2010 tarihleri arasında 100'ü aşkın kişinin katılımıyla Konya'da gerçekleştirildi. Bu seferki toplantının öncekilerden önemli bir farkı, şu ana değin yapılanlar, "*...Tefsir Akademisyenleri Koordinasyon Toplantısı*" diye nitelenirken; şimdiki, -bir isim değişikliğine gidilerek- "*...Tefsir Anabilim Dalı Başkanlığı Eşgüdüm Toplantısı...*" şeklinde tanımlanmıştır. Organizasyon yetkililerinden edindiğimiz bilgiye göre bunun başlıca nedeni, tamamen daha öz-Türkçe bir ifade kullanma kaygısıdır.

I. Gün: 11.06.2010 Cuma

Toplantının açılışından sona ermesine dek bütün faaliyetler, aynı zamanda misafir katılımcıların konaklama yeri olan Kombassan Holding'in ticarî kuruluşlarından biri durumundaki Bera oteller zincirinin Mevlâna şubesinde akdedildi. Konuklar ilk günün erken saatlerinden itibaren otele gelmeye ve yerleşmeye başladılar. Saat 12.00'de burada öğle yemeği yenildi. Bu günün programı çerçevesinde Cuma namazını müteakiben saat 14.30'da toplandı. Tüm aktiviteler boyunca sunuculuğunu ev sahibi fakültenin Tefsir Anabilim Dalı öğretim üyesi ve programın sekreteryasının başında bulunan Doç. Dr. Fethi Ahmet Polat'ın yaptığı açılış oturumunda, ilk önce, aynı fakül-

tenin Kur'ân-ı Kerîm/Kıraat öğretim görevlisi Dr. Ali Çiftci tarafından aşr-ı şerîf okundu (35/*Fâtır*, 29–35). Sonra protokol konuşmalarına geçildi. Bu bağlamda organizasyonun hazırlık komitesi namına yine aynı fakültenin Tefsir Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Yusuf Işıcık, toplantının gerçekleştirilmesinde emeği geçenlere teşekkür ve katılımcılara hoş geldiniz konuşması yaptı. Peşisıra ilgili fakülte adına dekan Prof. Dr. Ahmet Önkal'ın kısa bir selâmlama konuşması yer aldı.

Bunun hemen ardından, başkanlığını Marmara Üniversitesi emekli öğretim üyesi Prof. Dr. Suat Yıldırım'ın yaptığı; *“Bir Müfessir Olarak Muhammed b. Cerîr et-Taberî”* konulu sempozyumun ilk oturumuna geçildi. Sayın Yıldırım, bu oturumu açma sadedinde; Taberî'nin, *“fîhi teşeyyü'un kalîlün = onda biraz şîlilik vardır”* ifadesiyle dile getirilen şîliliğinin, biraz da Ehl-i Sünnet, özellikle müfrit Hanbelîler, daha açıkçası Selefî düşünce sahipleri tarafından uydurulmuş ve abartılmış bir husus olduğunu söyledi ve devamla, bu doğrultuda Taberî'yi tarif etmek gerekirse; Şâfiî'ye mensup, Ehl-i Hadîs zihniyetine sahip, Selefî akîdeyi benimsemiş, zâhirî manayı esas almış ama ılımlı zâhirî sayılabilecek bir kişi olarak özetlenebilir diye de ekledi.

Birinci tebliği; *“Bir Müfessir Olarak Muhammed b. Cerîr et-Taberî”* başlıklı çalışmasıyla Çukurova Üniversitesi (Adana) İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. Mustafa Öztürk sunması gerekirken, rahatsızlığı sebebiyle mazeret bildirip gelemeyince, kendisi adına, Selçuk Üniversitesi (Konya) İlahiyat Fakültesi araştırma görevlisi Dr. Hakan Uğur, hazırlanan sunumu özetleyerek okudu. Bu tebliğin müzakeresini yapan İnönü Üniversitesi (Malatya) İlahiyat Fakültesi öğretim görevlisi Dr. Atik Aydın ise kısaca; sanıldığı'nın aksine Taberî Tefsîri'nde aklî boyut daha ağırlıklı ve baskındır değerlendirilmesinde bulundu. Akabinde Suat Bey; *“Taberî Tefsîri'ne rivâyet tefsiri denilmesine şaşıyorum. Oysa Taberî Tefsîri, dirâyet tefsirlerinin başında gelir.”* diye yorumda bulundu.

İkinci tebliği; *“Siyâkın Hegemonik Duruşuna Taberî Düzeltmesi”* isimli çalışmasıyla Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Samsun) İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Mustafa Ünver sundu. Sayın Ünver bildirisinde, özetle şunların altını çizdi: Tefsir usûlünde tek başına bir mevzû, tefsir yapmada hâkim/baskın unsur olamaz. Tanzîr, tezdad, istidrâd gibi yöntemlerle Kur'an, siyâkı değiştirme metoduna başvuruyor. Taberî, keyfiliğin önüne geçmek için; *‘siyak değişir ama bu sebepsiz olmaz’* der. Bunlar da; hüccet, nebevî haber vb. şeylerdir (örneğin; 16/*Nahl*, 106). Taberî, siyakla kapalılığı açar; siyaka göre bazı kavilleri kabul etmez; lügâvî meselelerde siyaktan yararlanır; kıraatler arası tercihlerde siyaki göz önünde bulundurur; sebab-i nüzûllerde siyaktan faydalanır. Bu tebliğin müzakeresini Hitit Üniversitesi (Çorum)

İlâhiyat Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Mesut Okumuş yaptı. Sayın Okumuş, sunuma katkı babından şunlara değindi: Anlamlar, bağlamlarla oluşur. Bağlam ihmal edilirse, ipler kopar; anlaşmazlık başlar. Taberî rivayetleri sıralar ama tercihi yaparken siyaki kullanır. Mananın, bağlamından çıkarılmasını ilke edinir. Taberî Tefsîri, rivâyetlerle sınırlı bir dirâyet tefsiridir.

Bu oturumun üçüncü ve son tebliğini, Şırnak Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Harun Ögmüş sundu. “*Taberî Tefsîri’nin Şiirle İştîshâd Yöntemi Açısından Değerlendirilmesi*” adını taşıyan bildirisinde Sayın Ögmüş, incelediği eserden seçtiği ve verdiği örnekler ışığında bilhassa şu noktaya parmak bastı: Taberî, Arap grameri ve edebiyatı alanında daha çok Kûfe ekolüne yakındır. Kendisine kadar süregelen dilsel birtakım arızalar eserinde düzeltilmiştir. Bu sunumun müzakeresini yapan Atatürk Üniversitesi (Erzurum) İlâhiyat Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Sadık Kılıç, ciddi şekilde okuduğu ve uzunca bir eleştiride bulunduğu değerlendirmesinin sonunda şu hususa dikkat çekerek konuşmasını bitirdi: Kur’an, vakıayı, dil-estetik ilişkisiyle metne yansıtmıştır. Böylece bu oturum saat 16.30’da sona erdi.

Yarım saat kadar bir aranın peşinden, yöneticiliğini Şırnak Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mustafa Altundağ’ın yaptığı ikinci oturumun ilk tebliğcisi Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. İshak Yazıcı idi. “*Taberî Tefsîri Işığında Cennet ve Cehennem Ahvâl*” konulu tebliğini kürsüde/ayakta sunan Sayın Yazıcı, gayet heyecanlı idi. İshak Bey başlıca; cennetin yerinin, dünyadaki herhangi bir mekân olmadığı; Hz. Adem’in konulduğu yerin neresi olduğu; cennetin ebedî olup-olmadığı (ki, sürelidir); Taberî’nin, hem cennetin ve hem de cehennem ebedî/sonsuz olduğunu, cennet nimetlerinin de sembolik değil zâhirî (hakkı/gerçek) olduğunu, cehennem de aynı şekilde ebedî/sürekli olduğunu belirttiğini; dolayısıyla Kur’an’ın ahirete yönelik tasvîr ve ifadelerinin hiç de mecâzî olmadığı gibi can alıcı ve öteden beri tartışıla-gelen bir dizi noktaya işaret ettikten sonra bu sunumun müzâkeresine geçildi. İstanbul Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Mevlüt Güngör’ün yaptığı değerlendirme konuşması, o ana değin sakin geçen ortamı oldukça hareketlendirdi ve bundan sonrası için hararetli tartışmaların cereyan edeceği sinyalini verdi. Sayın Güngör, tebliği kritik etme kapsamında hazırladığı bir dizi (8 adet) soruyu, dinleyicilerin huzurunda ilgili sunucuya yöneltince salonda bir elektriklenme meydana geldi. Nitekim tebliğ sahibi de buna karşın çok sert denilebilecek bir mukabelede bulundu ve cevaben, eleştirileri kabul etmediğini beyan etti.

İkinci tebliğci Dokuz Eylül Üniversitesi (İzmir) İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. Muammer Erbaş idi. “*Bir Tefsir Kaynağı Olarak ‘Târîhu’l-Ümem/Rusûl ve’l-Mülûk’ İsimli Eseri*” başlıklı bildirisinde Sayın Erbaş; adı geçen eserin, tefsire kaynaklığı hak eden bir kitap olduğu; rivayetleri tercihte ayetler, hadisler, icmâ ve isnâd zincirlerini esas aldığı; bunların dışında İsrâiliyyât’a çokça/sıkça yer verdiği; ‘tarihî nakil/rivayetlerde akıl yürütmeye yer yoktur’ demekle birlikte onları değerlendirmekten de geri durmadığı; bu eserde tefsir türünden açıklamaların da bulunduğu; dolayısıyla buna bir çeşit ‘*Kronolojik (=Tarihî) Tefsir*’ denilebileceği ve nihayet, bu eserde tefsire en büyük katkının, nüzûl sebepleri konusunda yapıldığı; Kıraat’e dair bilgilerle de yer verildiği gibi hususlara temas ettiği konuşmasının akabinde sunumun müzâkeresini Süleyman Demirel Üniversitesi (Isparta) İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. İshak Özgel yaptı. Oldukça güzel ve akıcı bir konuşmayla yaptığı kritik sonunda can alıcı nokta olarak Sayın Özgel; sahabenin doğrudan alıcı ve yaşayan, sonrakilerin ise anlatan ve anlayan kitle olduğunu vurgulamakla yetindi.

Üçüncü ve son tebliğci ise Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. Abdulmecit Okçu idi. “*Taberî’nin Yedi Harf Hakkındaki Görüşleri*” isimli bildirisini, *Taberî Tefsiri*’nin *Mukaddimesi*’nde yer alan Kıraat hakkındaki bilgiler ışığında sunan Sayın Okçu; burada bu mesele ile alakalı 60’tan fazla hadisin zikredildiğine, harf-lehçe ilişkisinin ele alındığına ve sonuçta 7 harfin, 7 Arap lehçesi manasına geldiğine parmak bastı. Bunu, Uludağ Üniversitesi (Bursa) İlahiyat Fakültesi Kur’an/Kıraat öğretim görevlisi Dr. M. Emin Maşalı’nın değerlendirmesi izledi. Bir müzakere ve tenkidden öte bir ilâveyi andıran konuşmasında Sayın Maşalı; Taberî’nin, edâ farklılıklarını değil, eş-anlamli lehçe farklılıklarını kast ettiğine; onun, 7 harfle 7 kıraat arasında bağ kurmadığına; yedi harfin içeriğinin belirlenemeyeceğine; Kur’an’ın (salt) Kureyş lisanına göre değil (yaygın) Arap lehçeleri üzerine indirilmiş olduğuna ve dahi harflerin, yani yedi harfin/eş-anlamli hangi kelimelerin birbirinin yerine kullanılacağına da Hz. Peygamber tarafından sahabeye öğretildiğine dikkat çekerek bitirdi. Oturumu yöneten başkanın izin vermesiyle salondaki katılımcı-dinleyicilerden Cumhuriyet Üniversitesi (Sivas) İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Talip Özdeş söz aldı ve bir lehçenin dışındakilerin (âdetâ) unutulmaya terk edildiğinden/yüz tuttuğundan bahsetti ve başkan, bununla oturumu kapattı.

Günün sonunda, akşam namazını müteakiben saat 21.00’de Alâaddin Keykûbât Kültür Merkezi Konferans Salonu’nda Konya İl Müftülüğü’nce tertip edilen bir panel vardı. Diyânet İşleri Başkanlığı’nın, Kur’an-ı Kerim’in nüzûlünün 1400. sene-i devriyesi münasebetiyle 2010’u “*Kur’an Yılı*” ilân et-

mesi ve kutlaması etkinlikleri bağlamında -Tefsir akademisyenlerinin de Konya'da toplanması vesile edinilerek- düzenlenen bu panelin adı; “*Kur’an’ı Okumaya, Anlamaya ve Yaşamaya Doğru*” idi. Saygı duruşu, İstiklâl Marşı ve Dr. M. Emin Maşalı’nı Kur’an tilâvetiyle (21/*Enbiyâ*, 101–108) başlayan programın açış, selâmlama ve teşekkür konuşmasını Konya İl Müftü Vekili Dr. Hamza Küçük yaptı ve peşinden oturuma geçildi. Panelin başkanlığını yürüten Prof. Dr. Ahmet Önkal, aslında aramızda misafir olarak bulunan 25 ilâhiyat fakültesinden 100 civarındaki Tefsir akademisyeninden dekan düzeyinde bir tanesine bu panelin yöneticiliğini tevdi etmek tasarlanmışken bir aksaklık nedeniyle bu görev bize düştü hatırlatmasının ardından; programa bilinçli olarak Türkiye’nin doğu, orta ve batı bölgelerini temsil etmek üzere buralardaki üç ilâhiyat fakültesinden dekan pozisyonundaki üç bilim adamını seçmiş ve davet etmiş bulunuyoruz dedi ve buna göre oturumun ilk panelisti olarak Erciyes Üniversitesi (Kayseri) İlâhiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. M. Zeki Duman’a söz verdi. Sayın Duman, -bir hadisten hareketle- konuşmasına; Kur’an karşısında insanı -mü’min olma itibarıyla/bakımından- dört kategoriye ayırarak başladı: 1. Hâlis mü’min, 2. Mü’min, 3. Fâcir = müttakînin zıddı ve 4. Fâsık = münâfık. Sonra da; insanın yaratılış gayesinin, Allah’a kul-luk (51/*Zâriyât*, 56), hanginizin daha iyi amel ettiğini sinamak/imtihan (67/*Mülk*, 2), âhiretteki ebedî hayatı kazanmak/hak etmek ve kimseye hak-sızlık etmemek/zulüm yapmamak için olduğunu belirtti. Ayrıca 4 tane hida-yet rehberi olduğundan bahsetti. Bunlar; fitrî din, akıl, peygamber ve vahiy. Kur’an’ı anlamak için dilini bilmek veya onun manasını anlatan çeviri ve tef-sirlere müracaat etmek lâzımdır. Şu an Kur’an tefekkürsüz (düşüncesiz-ce/düşünmeksizin) okunuyor. Oysa Hz. Ali; “kendisinde anlayış ve tefek-kür/düşünce olmayan hiçbir okumada hayır yoktur” demiştir. Hz. Peygam-ber de; “kalpleriniz Kur’an’la ülfet ettiği sürece onu okuyun!” buyurmuştur diyerek Zeki Bey sözlerini tamamladı.

İkinci panelist, Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Nasrullah Hacımüftüoğlu idi. Konuşmasında Kur’an’ın mûcizevî özellikleri üzerinde duran Sayın Hacımüftüoğlu, önceki peygamberlerin mûcizeleri hissî iken, Kur’an aklî bir mûcizedir diyerek söze başladı. Bu tezini Kur’an’ın muhâlifleri ve muârırlarına üç aşamalı meydan okuyuşundan örneklerle (tehaddî âyetleriyle ki; 17/*İsrâ*, 88 -Kur’an’ın benzerini-; 11/*Hûd*, 13, -on sure-; 2/*Bakara*, 23 -bir sure-; 10/*Yûnus*, 38 -bir sure-) destekledi. Nasrullah Bey, “İ’câz İlmi, Kur’an sayesinde doğdu” tesbitini ortaya attı; sonra da Belâğat İlmi ile ilgili fakültelerde bir ders olmadığından şikâyet ederek ser-zenişte bulundu. “Oysa belâğat, bize Kur’an İ’câzını hissettiren bir ilimdir.

Peygamberimizin yegâne hakiki mu'cizesi Kur'an'dır. Diğerleri ise, mecâzî anlamda mu'cizedir; sadece nübüvvet işaretleridir" diyerek sözlerini noktaladı.

Üçüncü ve son panelist ise, Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi dekanı Prof. Dr. Ömer Dumlu idi. Sözü fazla uzatmamak niyetinde olan Sayın Dumlu, konuşmasına Muhammed Abduh'tan bir nakilde/alıntıda bulunarak başladı: "Allah bize şunları şunları sormayacak; ancak O bize bu Kur'an'ı okudun mu, anladın mı ve yaşadın mı? diye soracak." Kur'an, metin olarak değil ama anlayış olarak çok değişti. Yani Kur'an'da mana itibarıyla çok şey değişti. Seyyid Kutub der ki; "benim iki Kur'an'ım oldu: Çocukluğumun Kur'an'ı ve yetişkinliğimin Kur'an'ı." Kur'an'ı; nerede ve niçin okuyorsanız, o konuma göre okuyacağınız yeri seçmeniz gerekir (konulu okuma) diyerek konuşmasını bitirdi.

En sonunda başkan; "*ve câhidhüm bihî cihâden kebîran = onlarla büyük çapta/geniş boyutlu mücadele et!*" (25/Furkân, 52) biçiminde Kur'an'da ifadesini bulan en büyük cihad, Kur'an'la yapılandır. Zira Kur'an'ın en büyük inkılâbı yapma kudreti, bugün de mevcuttur dedi ve saat 22.30'da paneli bitirdi. Bunun akabinde katılımcılar, otele gelerek gece istirahatine çekildiler ve ilk gün böylece sona ermiş oldu.

Buraya bir not eklemek gerekirse; ne yazık ki, böylesi bir toplantıya Konya'da görev yapan din görevlilerinden ve şehir halkından çok ama çok az kişi iştirak etmişti. Dışarıdan gelen bizler de olmasaydık, salon neredeyse boş kalacaktı. Bunun sebebini öğrenme fırsatımız olmadığı gibi, artık onu müftülük yetkililerine sormak gerekir diye düşünüyoruz.

II. Gün: 12.06.2010 Cumartesi

Bugünkü faaliyetler, yine aynı yerde, yani konaklanan otelde gerçekleştirildi.

Saat 10.00'u henüz geçerken başlayan; "*Tefsir Anabilim Dalı'nın Me-selelerine Dair Değerlendirme*" oturumuna Selçuk Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. M. Said Şimşek başkanlık yaptı. Sayın Şimşek, katılımcılara söz vermeden önce şu hususa değindi: Tıp, Eczacılık ve Veteriner fakültelerindeki Temel Fizik, Kimya ve Biyoloji dersleri benzeri; ilâhiyat fakültelerinin de FKB'si artık Kur'an, Tefsir, Hadis ve Siyer olmalıdır. Değerlendirmeye yönelik ilk konuşmayı Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Hasan Elik yaptı. Aslında ele aldığı mevzû; "*Tefsir Derslerinde Kur'an'ın Yaşanan Bir Kitap Olduğuna Vurgu Yapılmasının Önemi*" iken kendileri, şimdiye kadarki gözlemleri ve deneyimleri ışığında can alıcı noktalara işaret eden Sayın Elik, özetle şunları söyledi: "*Hamele-i Kur'an*" tabirini artık "*Tef-*

sirciler” olarak değiştirelim. Bir kârî'nin nezdinde Kur'an başka boyut kazanmış, bir müfessirin nezdinde başka, bir fakihin, bir kelâmcının; hülâsa herkes için Kur'an farklı bir boyut kazanmıştır. Kelâm, mütakellimle muhatap arasındaki bir anlaşma aracı ve zeminidir. Kur'an'ın vaz'/ikâme ettiği, bir de nefyettiği mana vardır. Kur'an'ın manasının çoğu, Kur'an'ın dışındadır (Siyer ve nüzûl sebebi gibi). Kur'an, Kur'an'dan anlaşılmaz. Kur'an'ı anlamak, vakıyı anlamaktır Esas kitabın, Kâinât Kitabı olduğunu bilelim. Kur'an da Kâinât'a refere ediyor. İnsan câhil değil, öğretilmiş olarak doğmuştur. An-nemin itirafı andıran bir ifadesi vardır: “Oğlum, ben Kur'an'ı bilmiyorum ama her şeyi biliyorum.”

Bunlara eklemeye bulunan Said Bey; yaşanan din, zamanla topluma benzer. Toplum, kendi inancını/inancını benimseyen kitapları tedâvülde tutuyor/dolaştırıyor, diğerleri ise kaybolup gidiyor. Yaşanan dinin zaman zaman test edilmesi ve değerlendirilmesi gerekir. Biz, uzun zamandır Kur'an'ın öngördüğü değil, yaşanan dini yaşıyoruz dedi ve sözü, ikinci olarak Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Celâl Kırca'ya verdi. Sayın Kırca; “*Yeterlik Kriterleri Bağlamında Tefsir Dersinin Öğretim Sorunları*” başlığını taşıyan bir sunumda bulundu. Celâl Bey, şu ana dek Tefsir yeterlik kriterlerinin uygulanmasında karşılaşılan sorunlar ve bunların sonuçlarına dair birkaç noktaya temas ettikten sonra konuyu sadece lisans düzeyine indirgeyerek konuşmasını sürdürdü. Bu hususta can alıcı soru olarak şu sorulmalıdır: “Pratisyen bir ilâhiyatçı, tefsir alanında hangi mevzûları bilmiş ve kavramış; yani ne tür bilgilere sahip olmuş olmalıdır?” Bu doğrultuda; a) Seviye sorunu, b) Kitap sorunu, c) Anlama sorunu, d) Yöntem sorunu gibi dört ana problem karşımıza çıkmaktadır. Bunları gidermek için lisans seviyesine ve kriterlerine uygun bir *Tefsir Uusûlü ve Tarihi* kitabı yazılmalıdır. Örneğin; Açıköğretim'in kitapları buna daha uygundur. Mevlânâ diyor ki; “*anlattıklarınız sadece karşınızdakilerin anladığı kadardır.*” Ne yazık ki, Kur'an kültürüne sahip olmayan bir ilâhiyat mezunu nesli var önümüzde...

Üçüncü ve son sunumu, yine Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Erdoğan Pazarbaşı yaptı. “*Yeterlik Kriterleri Bağlamında Tefsir Dersinin Arapça Öğretimi Sorunları*” adlı tebliğini sunma sadedinde Sayın Pazarbaşı, önce fakültelerinde bir yıl boyunca zorunlu hazırlık sınıfı üstüne birinci sınıfta branşdaş arkadaşlarıyla birlikte yürüttükleri Tefsir derslerinin yüzde otuz kadarını Arapça olarak verme/işleme ve bunların sınavlarını nasıl yaptıklarına dair tecrübelerini aktardı. Ardından şunları dile getirdi: Bir an evvel şu Kur'an'ı biz anlasak da, sonra onu öğrencilerimize anlatma metodları geliştirek. Meselâ biz fakültemizdeki tefsirciler olarak, Kur'an

hocalarıyla diyalog kurmak suretiyle onların ezber konularını tefsir metni olarak kararlaştırdık.

Sunumların peşinden gelen sorular üzerine Celâl Bey, Engin Ardıç'ın Star gazetesinde yayımlanan; "*ders çalışma ve imtihanlara hazırlanma*" ile ilgili olarak Amerikan yöntemini anlattığı bir köşe yazısını okudu ki, bunun temeli, "o gün dinlediğiniz/aldığınız dersi, günün akşamında çalışmak/etüd (takrîr ve müzâkere) etme" ye dayanıyor. Erdoğan Bey de; sorunları tesbit etmek, onları çözmek anlamına gelmez dedi ve statükocu bir anlayıştan uzaklaşarak, yeniliklere açık bir bakış açısına sahip olmak gerekir diye ekledi. Bu oturum saat 12.06'da son buldu.

Hiç ara verilmeksizin başlayan ve sanki bir öncekinin devamı niteliğindeki bu günün ikinci oturumunu, yine M. Said Şimşek yönetti ve *Serbest Değerlendirme* bölümüne geçildi. Başkan, ilâhiyat fakültelerinin geçmekte olduğu yeni sistemde, zorunlu hazırlık sınıfından sonraki sınıflarda okutulacak derslerin %30'unun Arapça verilmesi mecburiyetini hatırlatmasını yaptıktan sonra Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. M. Kemâl Atik ile serbest değerlendirme oturumuna başlandı. Sayın Atik özetle şu noktalar üzerinde durdu: Taberî gibi bir müfessirin böyle kısa bir zamanda ele alınması zayıf düştü. Onun çeşitli yönleriyle değerlendirilmesi gerekiyordu. Dahası Taberî hiç eleştirilmedi. Eleştiri ve tartışma olmadan bilim olmaz. Ve eleştiriye açık olmadığımız da anlaşıldı. Kitap, Kitâb-ı Mübîn'dir. Kur'an, dolu dolu bir kader kitabıdır. Ama insan iradesinden de bahseder. Bugün çağımızda insan iradesi ön-plâna çıkmaktadır. Şimdi Kur'an'ı bu yönde yorumlamamız gerekir. Diğer kıraatlere göre de meâl/tefsir yapılmalıdır. Kur'an'ın anlamı biraz da harekeyle ilgili bir konudur. Allah biraz da Kur'an'ın anlaşılmasını ve anlama gayreti içinde olmamızı istiyor.

Başkan Sayın Şimşek; "Allah bizden daha becerikli. Çünkü insanların ciltler dolusu kitapla anlattığını (daha doğrusu anlatamadığını) O bir ciltle anlatmıştır" diye bir cümle sarf ettikten sonra sözü Atatürk Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Lütfullah Cebeci'ye verdi. Sayın Cebeci de kısaca şu hususların altını çizdi: Bu toplantılarda tecrübelerimizi paylaşmalıyız. Dersleri Arapça olarak verirken, acaba o dersleri zayı ediyor muyuz diye düşünmeden edemiyorum. Talebimizde -eskiden farklı olarak- bir idealizm eksikliği var. İdealist ama gerçekçi olmalıyız. Birikim ve deneyimlerimizi bir havuzda toplayalım. Kitaplar konusunda da bir standardımız olsun. Derslerin isimleri ve içerikleri ortak olsun. İlâhiyatlar arasında birliktelik sağlansın.

Üçüncü ve son değerlendirmeyi ise Cumhuriyet Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Talip Özdeş yaptı. Sayın Özdeş konuşma-

sında şunları vurguladı: Bazı küçük sûrelerle ilgili olarak siyâk bütünlüğünden bahsedilir ama büyük sûreler için bu/aynı şey söylenemez. Taberî'yi bütün boyutlarıyla bir toplantıda ele almak mümkün değil. Farklı yönleriyle onu çeşitli toplantılarda incelemek lazımdır. Kur'an, salt bir öğretim/ders kitabı olarak öğrencinin gündeminde yer alıyor. Hayatla beraber birebir ilişki kuracağı bir eğitim yapan kitap olarak yer almıyor. Test tekniği yüzeysel bilgiyi ölçebilir ama bilgi derinliği ve yorum zenginliği sunmaz.

Celâl Kırca Bey, tekrar söz alarak, derslerin Arapça olarak öğretilmesi/verilmesi hakkında bir-iki noktaya dikkat çekti ve böylece bu oturum sona erdi.

Öğle yemeği ve namaz molasının peşinden saat: 14.10'da bu organizasyonun son oturumuna başlandı. Ancak asıl gündeme geçilmeden önce, katılımcılar arasında dolaşan bir şikâyet/serzenişten dolayı, ev sahibi fakülte mensuplarından Prof. Dr. Ali Akpınar, niçin gezi düzenlenmediğini şu gerekçelerle açıkladı ve Konya'nın tarihî-turistik mekânları ve şehir dokusu hakkında kısa bir bilgi verdi. Otel Bera Mevlâna'nın konaklama yeri olarak seçilmesinin ana nedeni, Konya'nın merkezinde bulunması ve burada gezilip-görülecek bütün yerlere yakın ve kolay ulaşılabilir olmasıdır. Bu arada kentteki cami bolluğuna işaretler, her 1 (bir) km. de 30 kadar caminin mevcudiyetinden bahsetti ama buna rağmen yine de gezi ve başka bir etkinlik kapsamında bu oturumun bitmesini müteakiben Meram Bağları'na bir gezi tertip edildiğinin ve akşam nazmından sonra da Sema Töreni'ni izlemeye gidileceğinin müjdesini verdi.

Daha sonra Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Hüseyin Yaşar, henüz hayata geçen "*Tefsir Akademisyenleri Derneği*" hakkında katılımcıları bilgilendirmeye yönelik ayakta/küsüde ve slayt gösterimi eşliğinde bir sunum yaptı. "Demokratik toplum, örgütlü toplumdur" sloganından hareketle kısa adı "*TEDER*" olan bu derneği kurduklarını ve bir web sayfası oluşturduklarını belirten Sayın Yaşar, adı geçen oluşumun tüzüğünden önemli birkaç madde okudu ve derneğin merkezinin İzmir'de bulunduğunu söyledi. Üyelerden cüz'î denebilecek bir aidat talep edileceğinin altını çizen Hüseyin Bey, birtakım faaliyetlerin bu dernek vasıtasıyla ve artık tüm yazışmaların bu site üzerinden yapılabileceğini vurguladı.

Bu tanıtımın akabinde dilek ve temenniler bölümüne geçildi. Prof. Dr. Lütfullah Cebeci'nin moderatörlük için uygun bulunduğu bu son fasılda başkan, kıdemli hocalara öncelik tanımak suretiyle salonda konuşmak isteyenlere söz verdi. Bu bağlamda katılımcılar şunları dile getirdiler.

Seneye Dâr-ı Saâdet'te buluşuyoruz. İnternet ortamında da olsa ortak bir mekâna ihtiyacımız vardı. Artık mailleri/elektronik postaları derneğin web adresi üzerinden takip edebiliriz. İhlâs konusu Kur'an ve tefsir çalışmalarında çok önemli, bunu ihmâl ve göz ardı etmemek lazım. Burada, yani Konya'da aynı mekânda kalmanın, vakti verimli kullanma açısından avantajlı olmuştur. Mu'tezile sofistlere benzetilebilir. Onlar olmasaydı, Yunan felsefesi/düşüncesi olmazdı. Mu'tezile olmasaydı, Ehl-i Sünnet tefekkürü/düşüncesi, bu kadar gelişmez ve kadük kalırdı. (Şimdi Millî Savunma Bakanı, o zamanlar Danıştay kontenjanından YÖK üyesi olan Vecdi Gönül'ün bir sözüne atfen; yeni ve yeniden ihdâs edilen) hazırlık sınıflarının kıymetini bilelim. *"Mezhebî savâbün, yehtemilü'l-hata' ve emma ğayruhu hataün yehtemilü's-savab = benim mensup olduğum mezhep/meşrep hata unsuru taşımakla beraber en doğru olanıdır ama diğerlerinin tuttuğu/gittiği yol ise doğru şeyleri barındırsa bile yanlıştır"* kâidesine göre davranalım. Bu geleneksel ilkeyi koruyalım ve uygulamaya devam edelim. Doğru bulmadığımız o görüşe de ihtiyacımız olabilir. Bu ihtilâf, dolayısıyla hürriyet havası, bizim için zenginliktir. Sudan'da bir Kur'an Üniversitesi ve ayrıca Kur'an Birliği diye bir kuruluş var. Onlarla irtibat hâlinde olmak iyi olur. Azîmet ve ruhsat kültürünü toplumun seviyesine paralel olarak yaygınlaştırmak lazım. Bu kültürü yerleştirirsek, o sayede dinî ve sosyal birçok meselemizi daha kolay hallederiz. *"Arslanlar tek gezmezmiş"* esprisinden hareketle, kollektif çalışma içerisine girelim. Ortak bir tefsir usûlü ve tarihi kitabı yazıp/hazırlayıp, bunu uzman bir ekibe redakte ettirerek yayınlanmasını sağlayalım. Tefsirde dirâyet-rivâyet ayrımını değiştirelim. DİKAB hocalarını/öğretim elemanlarını sahipsiz bırakmayın. Kıraat öğretiminin problemleri ile ilgili tartışmalar da açılın ve yapılsın. Bazı fakültelerde tek tek yürürlüğe girmeye başlayan Kıraatin Tefsir'den ayrılması uygulaması isabetli olmamıştır. Hazırlık sınıflarına Kur'an derslerinin konulup-konulmaması; konulacaksa, bunların hem isim hem de ders/kredi saatlerinin aynı olması yönünde birliktelik sağlanması hususu, dekanlar toplantısında konuşulup-müzakere edilerek ortak bir karara varılsın. E-mail adresi, derneğin internet sayfası üzerinden yeniden düzenlenebilir. Açılması yeniden gündeme gelen hazırlık sınıflarının kıymetini bilelim. Kıraat'ın tefsirden ayrılmasının sayısız faydaları var. Kıraat'ın bugüne kadar gelişmemesinin kökeninde, onun, Tefsir'in gölgesinde kalması yatmaktadır. Bağımsız bir anabilim dalı olursa, bu sayede Kıraat'ın daha da gelişeceği bir gerçektir. Bu arada genç akademisyenlere bir tavsiye: Derslerinizi sevdirmeye çalışın. Her dönem sonunda, girdiğiniz sınıflarda dersinizi alan öğrencilere yönelik mini bir anket yapın ve böylece küçük çaplı da olsa kendinizi test edin. Sivil inisiyatifle ilişkiler kurarak toplumsal projeler üretmemiz lazım. İstanbul'da yapılacak toplantıya akademik çevreden olmayan insanları da

davet edip onların görüş ve düşüncelerini alarak yeni açılımlara yönelmemiz gerekir. İstanbul toplantısı için, 40 hadise nazire olarak 40 ayet oluşturacağız ve bunu sizden isteyeceğimiz 10'ar ayet içinden seçip derleyeceğiz. Anket sonucunda en çok oyu alan ve öne çıkan ayetlerden 40 ayet listesi çıkaracağız ve bunu kitapçık haline getireceğiz. Her ayete üç-beş kelimelik bir başlık konulursa iyi olur. Ve nihayet, en geç bir hafta içerisinde TADER üzerinden haberleşmeye geçebiliriz temennisiyle bu son fasıl da bitti.

Saat 18.15'te katılımcılar buradan üniversitenin servis araçlarıyla alınarak; sırasıyla Meram Bağları ve Tavus Baba Cami-i ve Türbesi'ne, oradan Millî Parklar ve A. Y. H. Genel Müdürlüğü'ne bağlı Akyokuş Orman İçi Dinlenme Tesisleri'ne götürülerek kısa bir gezi yaptırıldı. Gidilen birinci yerde, yerli halkın en çok rağbet ettiği ve Konya'nın da en büyük mesire alanlarının başında gelen ünlü bağlar gezildi. İkinci yerde ise, Konya şehri ve ilin en yüksek tepesi konumundaki (ki, sönmüş krater/pasif yanardağ hüviyetindeki) Takkeli Dağı temaşa edildi.

Sonrasında, kalınan yerde akşam yemekleri yenildi ve tekrar aynı otobüslerle bu kez Konya Büyükşehir Belediyesi Mevlâna Kültür Merkezi'ne gidildi. Burada saat 21.00–22.30 arasında icra edilen Semâ âyini/töreni izlendi ki, belediye bu işi yaz şenliğine dönüştürerek her hafta halka yönelik ve ücretsiz olarak Cumartesi akşamları yapmaya başlamış. İlk haftanın programına biz de bu vesileyle iştirak etmiş olduk. Tek kelimeyle, '*muhteşem*' yakıştırmasını fazlasıyla hak eden bu gösterinin ardından otele dönüldü ve katılımcılar istirahate çekildi.

III. Gün: 13.06.2010 Pazar

Genelde bu tür toplantıların üçüncü günü değerlendirme oturumu akd edilir, sonra gezi yapılır ve bitiminde serbest kalınırdı. Ancak bu yılkinde bu adet bozuldu ve dünün geç saatlerinden itibaren konuklar serbest bırakıldı ve bugün öğle saatlerine doğru otel odalarının boşaltılması istendi. Dolayısıyla bugün en geç saat 12.00'de kalınan otel terk edildi bir dahaki sene *sekizinci tefsirciler toplantısında* İstanbul Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi'nin misafiri olarak buluşmak üzere herkes, -kendi programı çerçevesinde- geri dönüş yolculuğuna başladı. Böylece, Tefsir akademisyenlerinin bir toplantısı (Konya etabı) daha sona ermiş oldu.